

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีกับภาษาต่างประเทศ

จากการสัมภาษณ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปโดยเฉพาะในวงการศึกษาว่า สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ทรงเชี่ยวชาญด้านภาษา ทั้งภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส ทรงเคยสอนภาษาฝรั่งเศสให้แก่นิสิต นักศึกษา มหาวิทยาลัยต่าง ๆ อาทิเช่น ทรงสอนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นแห่งแรก ต่อจากนั้นทรงสอนที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และทรงเป็นหัวหน้าสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศสในคณะศิลปศาสตร์ ทรงสอนที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นอกจากนี้ ยังสนพระทัยในการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ อีกมาก สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยตระหนักถึงอุปการะคุณของพระองค์ท่านที่ทรงมีต่อการศึกษาโดยเฉพาะในการศึกษาภาษาต่างประเทศ จึงได้ขอประทานอนุญาตจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เข้าเฝ้าเพื่อประทานสัมภาษณ์เกี่ยวกับพระราชประวัติการศึกษาต่างประเทศของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ ฯ ตลอดจนพระราชดำริของพระองค์ท่านต่อการเรียนการสอนภาษา

วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2529 เวลา 14.30 น. กองบรรณาธิการวารสารภาษาปริทัศน์ นำโดยรองศาสตราจารย์ ดร. คุณัญญา ธรรมมงคล ผู้อำนวยการสถาบันภาษา ได้รับพระเมตตาจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา เข้าเฝ้าทูลสัมภาษณ์

คำถาม — สมเด็จพระศรี ฯ ทรงโปรดรับสั่งภาษาต่างประเทศภาษาใดพิเศษ

- ที่เตรียมคำถามมาสัมภาษณ์ ฉันทักต้องไปสัมภาษณ์แม่อีกที เพราะตอบแทนไม่ได้ทุกอย่างไม่ทราบว่าท่านโปรดภาษาอะไรบ้าง คิดเอาเองไม่ได้ เพื่อความแน่นอน ฉันทักไปสัมภาษณ์ท่าน ไปถามท่านว่าโปรดรับสั่งภาษาอะไร ท่านบอกว่าท่านทรงทราบภาษาต่างประเทศ 2 ภาษาคือ ภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศส ที่แรกบอกว่าภาษาอังกฤษง่ายกว่า พูดได้ง่ายกว่า แต่ภาษาฝรั่งเศสก็ชอบเหมือนกันสรุปแล้วชอบเท่า ๆ กัน

คำถาม — แต่ทรงมีโอกาสใช้ภาษาใดมากกว่ากันพิเศษ

- ก็แล้วแต่ว่าอยู่ที่ไหน ถ้าอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ก็ใช้ภาษาฝรั่งเศส แต่เดี๋ยวนี้ทรงใช้น้อย เพราะไม่ค่อยเสด็จไปไหน ประทับอยู่แต่ในที่ประทับ หรือออกไปซื้อของเล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อนฝูงก็มีไม่กี่คนที่จะมาเฝ้า ที่เมืองไทยถ้ามีแขกฝรั่งทรงใช้ภาษาอังกฤษ ทรงใช้ภาษาฝรั่งเศสน้อยมาก

คำถาม – ทรงพระอักษรภาษาต่างประเทศบ้างหรือไม่พะคะ
 – ท่านไม่เป็นนักเขียน การเขียนท่านไม่ทรงทำนอกจากจดหมาย ท่านโปรดอ่านหนังสือมากกว่าโปรดหนังสือปรัชญา โคลงกลอนไม่โปรด ยกเว้นที่มีคติที่ท่านชอบ

คำถาม – ทรงอ่านทั้งภาษาฝรั่งเศสและอังกฤษหรือพะคะ
 – ภาษาอังกฤษอ่านเรื่องนักสืบมาก เช่น เรื่องของ Agatha Christie ถ้าที่สวีตเซอร์แลนด์หาไม่ได้ ท่านก็ซื้อที่แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสมาอ่าน เมื่อ 20-30 ปีมาแล้ว ทรงนวนิยายมากแต่เมื่อสัก 2 ปีนี้ไม่ทรงอย่างอื่นเลย เว้นแต่หนังสือนักสืบหรือหนังสือธรรมะเป็นภาษาไทย ส่วนหนังสือภาษาฝรั่งเศส ท่านโปรดหนังสือที่มีสาระมาก ๆ แต่เมื่อ 2 ปีนี้ท่านรับสั่งว่าหิวไม่ไป อ่าน philosophy เข้าใจยาก แต่ปีนี้ถามท่านว่าอ่านอะไร ท่านรับสั่งว่าภาษาฝรั่งเศส อ่านหนังสือเกี่ยวกับ * Schopenhauer กลับมาอ่านหนักใหม่อีกแล้ว หนังสือปรัชญาหนัก ๆ จะทรงเป็นภาษาฝรั่งเศส ส่วนเรื่องเบา ๆ ทรงเป็นภาษาอังกฤษ ขณะนี้ทรงอ่าน Schopenhauer และ Maurois สลับกัน André Maurois เป็นปรัชญาเบา ๆ กล่าวถึงวิถีดำเนินชีวิต เวลานั้นท่านทรงพระอักษรมากเหลือเกิน ถึงตี 1 ตี 2 เวลามีคนถวายหนังสือท่านจะอ่านทันที ถ้าสนพระทัยจะทรงอ่านจนจบ และความจำดีมาก ถ้าสนใจอะไรจะจำได้ดี

คำถาม – ทรงภาษาอังกฤษเป็นภาษาแรกหรือไม่พะคะ
 – เป็นภาษาต่างประเทศภาษาแรก อันที่จริงแล้วทรงเรียนภาษาอังกฤษมาเล็กน้อยแล้ว ตอนเรียนอยู่โรงเรียนพยาบาล ท่านรับสั่งว่าเรียนแต่เพียง เอ บี แอ็บ เท่านั้น หลังจากนั้นพอทราบว่าจะได้ทุนไปอเมริกา เห็นจะสัก 6 เดือนก่อนเสด็จไป เขาก็ส่งไปเรียนที่โรงเรียนวังหลัง ซึ่งขณะนั้นอยู่ติดกับศิริราชเรียนกับคนไทย เรียนอยู่ 2-3 เดือนไม่ได้อะไรมากนัก เข้าใจนิดหน่อยแต่พูดไม่ได้ ฉะนั้นเขียนในหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” ว่า แม่ต้องเขียน composition เขาอ่านเรื่องให้ฟังแล้วให้เขียน ท่านต้องการเขียนว่า เงินสองคนจะเดินทางหรือไปเที่ยวอเมริกา ท่านไม่รู้คำว่าเดินทาง รู้จักแต่คำว่า picnic ท่านเลยเขียนว่าเงินสองคนไป picnic ที่อเมริกา ที่ท่านเรียนมาท่านบอกว่า ทำให้เข้าใจภาษาเล็กน้อยใช้ประโยชน์ได้แต่พอซื้อของ สื่อความมากกว่านี้ไม่ได้ พอไปถึงอเมริกาท่านถูกส่งไป Berkeley อยู่โรงเรียนรัฐบาล เรียน Grade 3 กับเด็กเล็ก หลังจากนั้นหนึ่งปีก็ย้ายไปที่ Hartford, Connecticut ไปเรียน grammar school ได้อยู่สูงกว่าครั้งแรกคือ Grade 6 และ 7 หลังจากหมั้นแล้วท่านมาประทับที่ Boston เรียนภาษาอังกฤษในโรงเรียนเอกชน ตอนนั้นรู้สึกว่ายากได้อย่างจริงจังแต่ท่านต้องเรียนวิชาต่าง ๆ อีกมากมายเพราะทูลหม่อมจัตให้เรียน

คำถาม – จากหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” รู้สึกว่าสมเด็จพระบรมราชชนกโปรดให้เรียนมาก ๆ หรือพะคะ
 -- ให้เรียนมาก สั่งให้ไปคูพิพิธภัณฑ์ การบ้านมากไม่ได้ยุ่งเหยิง ๆ เรียนมากจริง ๆ หลายวิชา ตอนที่อยู่ที่ Boston จึงเรียนตามอายุ ทูลกระหม่อมท่านรับสั่งได้หลายภาษาอย่างดีมาก ท่านจึงให้เริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศสด้วย แม่อยู่กับพี่น้อง 2 คนคือ Miss Emily และ Constance Williston คนหนึ่งเป็นครูสอนฝรั่งเศส คนหนึ่งสอนคำนวณ แต่ภาษาอังกฤษไปเรียนที่โรงเรียนของ Miss Johnson

* Schopenhauer (ค.ศ. 1788-1860) เป็นนักปรัชญาชาวเยอรมัน

คำถาม – การที่ต้องเรียนภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสพร้อมกัน ท่านรับสั่งว่ายากหรือไม่เพคะ
 – ไม่ได้รับสั่งว่ายากอะไรเป็นพิเศษ

คำถาม – ตอนที่ท่านเริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศส ท่านคงเก่งภาษาอังกฤษแล้ว
 – คงดีแล้ว อย่างน้อยได้ผ่านมาแล้ว 3 ปี สำหรับภาษาฝรั่งเศส ท่านบอกว่าเริ่มเรียนใหม่ถึง 5-6 ครั้ง ครั้งแรกเริ่มเรียนเมื่ออยู่กับครอบครัว Williston ท่านยังจำได้ว่า อ่านเรื่อง “80 วันรอบโลก” ของ Jules Verne เรียนอยู่พักหนึ่ง ครั้งที่สองที่ประเทศอังกฤษ ไปเรียนที่ Berlitz School เรียนอยู่ประมาณ 2-3 เดือน ท่านรับสั่งว่าไม่ให้ใช้หนังสือ แม้แต่พจนานุกรมก็ไม่มี ครั้งหนึ่งเขาถามว่าอะไรเป็นคำตรงกันข้ามกับ léger ซึ่งแปลว่า เบา ท่านก็นึกใหญ่แล้วก็ตอบว่า pas léger (ไม่เบา) เมื่อมาอยู่ที่ Heidelberg รัชกาลที่ 8 ประสูติ เมื่อสมเด็จพระพันปีสวรรคต ทูลกระหม่อมต้องเสด็จกลับเมืองไทยมาถวายพระเพลิง ท่านจึงพาครอบครัวไปไว้ที่สถานทูตที่ Paris แมกก็ไม่อยู่เฉย ๆ ให้ครูพิเศษมาสอนภาษาฝรั่งเศสที่สถานทูตเป็นเวลา 2-3 เดือน ครั้งนี้เป็นครั้งที่สาม แมย้งจำโคลงบางบทที่เรียนขณะนั้นได้ ไม่ทราบว่าเป็นเพราะชอบหรือถูกบังคับให้ท่อง เช่น โคลง Le Corbeau et le Renard ของ La Fontaine ต่อมาเราย้ายไป Lausanne ที่นั่นพวกเราไปอยู่ที่โรงเรียน ซึ่งรับเลี้ยงเด็ก ส่วนแม่มีครูพิเศษมาสอน ครูคนนี้ให้ท่องแต่ verbe ตลอดเวลา นั่นคือครั้งที่สี่ ครั้งที่ห้าเมื่อกลับกรุงเทพฯ และทราบว่าจะต้องไปอยู่สวิทเซอร์แลนด์ก็คิดว่าจะเรียนภาษาฝรั่งเศสอีก จึงเสด็จไปที่ Alliance Française ไปเรียนเพียงครั้งสองครั้งแต่ไม่ได้อะไร เพราะเป็นชั้นเรียนใหญ่ จึงให้มาแมร์ที่โรงเรียนมาแตรมาสอนอีกประมาณ 1-2 เดือน อาทิตย์ละประมาณ 2 ครั้ง ครั้งที่หกเมื่อไปถึง Lausanne ใหม่ ๆ ท่านนำเราไปอยู่ที่โรงเรียน ส่วนท่านอยู่กับครอบครัว เรียนภาษาฝรั่งเศสกับแม่บ้านอยู่พักหนึ่ง เมื่อมีแพลตแล้ว จึงรับเด็กออกมาจากโรงเรียน แต่ท่านก็ยังเรียนต่อโดยให้ครูมาสอน นี่เป็นครั้งที่เจ็ดท่านเรียนภาษาฝรั่งเศสมาหลายครั้ง แต่ก็ยังไม่ดีทีเดียว

ส่วนตัวฉันเริ่มเรียนภาษาฝรั่งเศสที่ Alliance Française แม่เคยจูงไปครั้งหนึ่งแต่ฟังไม่รู้เรื่อง หลังจากนั้นท่านจึงเชิญครูมาสอนที่บ้าน ไม่ค่อยได้เรียนเท่าไร มาเริ่มเรียนอย่างจริงจังที่สวิทเซอร์แลนด์ เรียนด้วยการอ่านหนังสืออ่านตั้งแต่ไม่รู้เรื่องจนถึงรู้ แต่ก็ยังไม่สู้ดี ตอนนั้นมี การบ้านทำไม่ได้ ครั้งหนึ่งเขาให้แต่งประโยคโดยใช้คำว่า taon (เหลือบ) กลับมาก็มาให้แม่ดู แม่ไม่เปิดพจนานุกรม บอกว่า แปลว่า นกยูง ซึ่งเสียง taon คล้ายกันมากกับคำว่า paon ที่แปลว่า นกยูง ฉันแต่งประโยคไปว่า taon เป็นนกที่สวยงาม ตอนนั้นแม่ช่วยสอนนิดหน่อย แต่ตอนหลังท่านก็เชิญครูที่โรงเรียนมาช่วยสอนการบ้านทั้งฉันและรัชกาลที่ 8 ส่วนคนสุดท้ายยังอยู่บนบาล

คำถาม – เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญวัยขึ้น สมเด็จพระศรีฯ ทรงเคยช่วยสอนหนังสือหรือไม่เพคะ
 – สอนบ้างเหมือนกันนิด ๆ หน่อย ๆ ท่านไม่เคยมีนิสัยเป็นครู แต่ครั้งหนึ่งเมื่อตอนอายุ 10 ขวบ เคยคิดอยากจะเป็นครู และไปเปิดโรงเรียน

- คำถาม – เวลาสอนหนังสือสมเด็จพระศรี ฯ ทรงคุ้หมเพคะ
- คุ้คุณมาก ต้องมีการร้องให้ ตอนที่ฉันเข้าโรงเรียนราชินี ท่านดูแลเรื่องสุขภาพอนามัยมากให้เรียนแต่ครึ่งวันพวกชั้นเดียวกันเขาเรียนทั้งวัน เขาอ่านไปได้ ฉันก็ยังอ่านไม่ออกสักที ท่านก็โดยมาสอนพิเศษให้ ให้อ่านทันเขาให้ได้ พอฉันขึ้นประถม 1 ถึงได้ไปโรงเรียนเต็มวัน
- คำถาม – สมเด็จพระศรี ฯ ทรงปลุกฝังความสนใจทางด้านภาษาศาสตร์แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและใต้ฝ่าพระบาทหรือไม่เพคะ
- ท่านปล่อยมาก ใครชอบทางไหนก็ตามใจ ไม่เคยบังคับแต่มีหนังสือให้ค้นตลอดเวลา เช่นหนังสือ Book of Knowledge ชุดหนึ่งมี 20 เล่ม มีคำถามต่าง ๆ ที่เด็กชอบถาม ตอนแรกพอเด็ก ๆ ถามอะไร ท่านจะไปดูหนังสือนี้ให้ พอโตขึ้นหน่อยท่านก็ให้ไปหยิบอ่านเอง ท่านสนับสนุนการเรียนโดยทางอ้อมคือ ถ้าอยากจะทำหนังสืออะไรท่านก็หาหนังสือไว้ให้ ให้เป็นของขวัญและยังสนับสนุนให้ผู้อื่นให้ของขวัญเป็นหนังสืออีกด้วย
- คำถาม – คราวนี้อยากจะทูลถามเกี่ยวกับใต้ฝ่าพระบาทบ้างเพคะ ทรงสอนหนังสือมาเป็นเวลาหลายสิบปี ทรงมีวิธีการสอนอย่างไรบ้างเพคะ
- ขึ้นอยู่กับจะสอนวิชาอะไร นิสิตนักศึกษาปีใด ใช้หนังสืออะไร สมัยนี้การสอนภาษาฝรั่งเศสยากมาก เขากำหนดวิธีการไว้เลยว่าจะต้องเริ่มทำอย่างนี้ก่อน เสร็จแล้วต้องทำอย่างนั้น โดยมากฉันเสี่ยงไม่ค่อยใช้ เพราะไม่ชอบเลย ฉันชอบใช้อุปกรณ์น้อยที่สุด สมัยนี้ต้องมีเทป ให้อ่าน text แล้วก็พูดตามเทป ฉันขอไม่สอนแบบนี้ ฉันออกจะโบราณที่คิดว่าภาษาต้องรู้ไวยากรณ์ แต่สมัยนี้ขอให้พูดได้คล่องก็ดีแล้ว ไม่จำเป็นต้องรู้ไวยากรณ์ ส่วนฉันคิดว่าต้องพูดให้ถูก เลยต้องสอนไวยากรณ์บ้าง ทาวิธีที่จะนำไวยากรณ์ที่เรียนแล้วมาใช้ ต้องพยายามดัดแปลงบทเรียนให้ไม่น่าเบื่อ โดยเปลี่ยนแปลงกิจกรรมไปเรื่อย ๆ เช่น คราวนี้อาจให้เขียนประโยค คราวหน้าอาจให้เด็กแสดง แทนที่จะทำเหมือนกันทุกครั้ง
- คำถาม – ทรงเน้นเรื่องการออกเสียง (pronunciation) บ้างหรือไม่เพคะ
- ฉันเน้นตัว “r” กับตัว “i” เด็กสมัยนี้แม่แต่ตัว “ร” กับ “ล” ในภาษาไทยยังพูดไม่ชัดเพราะฉะนั้นเรื่องตัว “r” กับ “i” นี้ไม่ชัดไม่ได้ ฉันไม่ยอมปล่อย แต่เรื่องอื่นถ้าพูดเสียงไม่ชัดก็เดียวแต่ทำให้คนฟังเข้าใจได้ ฉันไม่ว่า
- คำถาม – ทรงคิดว่าฐานันดรจะมีผลต่อการเรียนการสอนหรือไม่เพคะ
- แน่นอน มีคดีอยู่ข้อหนึ่งที่แม่พูดถึงคนต่างชาติ Vauvencargues เป็นคนที่เขียนอะไรได้เก่งและลึกซึ้งมาก เขาพูดว่าการที่จะประสบความสำเร็จต้องอาศัยส่วนประกอบ 3 ประการ คือประการแรกต้องมีความตั้งใจที่จะทำอะไร ประการที่สองต้องมีชื่อเสียงเพราะคนจะเชื่อถือ และประการที่สามต้องมีเงิน คดีนี้ท่านชอบพูดถึงเสมอ ท่านว่าการที่ท่านทำอะไร ๆ ได้ เพราะท่านเป็นแม่พระเจ้าแผ่นดิน เพราะฉะนั้นฐานันดรต้องมีส่วนแน่นอน เช่น เมื่อสมเด็จพระเทพรัตน ฯ ทรงบรรยาย นิสิตนักศึกษา ก็ต้องตื่นตื่นมาเข้าชั้นกันแทนที่จะหนีไปหมด

- คำถาม – เมื่อได้ผ่าพระบาททรงสอน นิสิตนักศึกษากลัวหรือประหม่าบ้างไหมพะคะ
- ส่วนมากครั้งแรกก็บอกว่าตกใจ ฟังไม่รู้เรื่อง แต่ทีหลังก็ชินไป
- คำถาม – ทรงเป็นครูที่ดุไหมพะคะ
- ไม่เลย เวลาสอนดูไม่เป็น บางทีเวลาเด็กคุยกันก็ต้องทำให้ตัวเองโกรธขึ้นมาเพราะต้องการดู แต่ปกติแล้วไม่ดู
- คำถาม – เวลาตรวจข้อสอบหรือตัดคะแนนทรงเข้มงวดไหมพะคะ
- ฉันท objective มากในเรื่องนี้ เวลาตัดคะแนนไม่ทำคนเดียว ถึงจะสอนคนเดียวก็เถอะ จะถามความเห็นคนที่สอนวิชาอื่นใกล้เคียงกัน
- คำถาม – ทรงสนพระทัย งานแปลหรือวรรณคดีพะคะ
- สนใจทั้งสองคือ คนที่เป็นนักแปลต้องอ่านมากเพื่อเลือกเรื่องที่จะแปล ฉันทสนใจการแปลมานาน ซึ่งเรื่องนี้แม่มีส่วน ฉันทเรียนภาษาอังกฤษมาตั้งแต่เล็ก ๆ พออ่านเป็นครูก็บ่อนเทพนิยาย และหนังสือภาษาอังกฤษที่มีอยู่ แม่บอกกับฉันทว่าอ่านเทพนิยายแล้วนึกถึงเด็กไทยบ้าง ถ้าอย่างใดควรแปลให้เด็กไทยได้อ่านกันด้วย เพราะเวลานั้นเด็กไทยเกือบจะไม่มีหนังสืออะไรอ่านกันเลย ตอนนั้นฉันทันตันมากที่ได้แปล แต่เมื่อลงมือจริง ๆ แล้วเหนื่อยมากเพราะอายุ 8-9 ขวบเท่านั้น แปลได้ 10 เรื่อง เรื่องเดิมของความยาว 10 หน้า ฉันทแปลเหลือ 2 หน้า ย่อไปหมด สะกดก็ยังไม่ค่อยถูกนัก แม่ให้ทำถวายสมเด็จพระศรีสวรินทราบรมราชเทวีพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าในวันประสูติ แม่ต้องมาลอกให้หมดเพราะลายมืออ่านไม่ออก ท่านลอกเป็นภาษาไทย คำว่า เงินฉันทเขียน “น” แล้วท่านมาแก้ “น” เป็น “ร” พิมพ์ออกมาแจกในวันประสูติพันเล่ม ฉันทมาทราบภายหลังว่ามีเด็กชอบอ่าน เพราะขณะนั้นไม่มีหนังสือเด็กอื่น ๆ อ่านมากนัก
- คำถาม – ทรงแปลจากภาษาอังกฤษหรือพะคะ
- อังกฤษ
- คำถาม – ทรงเป็นนักแปลตั้งแต่ 8 ชั้นษา
- แต่ละช่วง 8-40 ไม่ได้แปลเลย เพราะไม่มีเวลา การแปลเป็นสิ่งที่ยากมาก กลับมาแปลอีกครั้งก็แปลคติต่าง ๆ ที่แม่โปรด จากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาไทย ต้องแปลสองคน เพราะภาษาไทยของฉันทไม่ไพเราะ ได้แต่แปลเอาความหมาย ส่วนผู้แปลอีกคนช่วยทำให้ภาษาสละสลวย
- คำถาม – ทรงโปรดหนังสือประเภทใดพะคะ
- ก่อนนั้นก็อ่านทุกอย่าง ไปยืมหนังสือบนชั้นในห้องเรียน หรือหนังสือในห้องสมุดก็ยืมมาอ่าน ฉันทเห็นว่าเราควรสนับสนุนให้อ่านหนังสือตั้งแต่อายุ 10 ขวบขึ้นไป เพราะในช่วงอายุ 10-18 นี้ ถ้าสนับสนุนให้อ่านจะได้อะไรมาเหลือเกิน พอหลัง 18 หรือ 20 ไปแล้วจะมีสิ่งที่หักเหความสนใจหลายอย่าง

- คำถาม — ทรงอ่านหนังสือทุกภาษาหรือเพคะ
- ภาษาไทยไม่ค่อยได้อ่าน เพราะฉะนั้นภาษาไทยถึงไม่ค่อยดี เขียนผิด ๆ อยู่เรื่อยต้องมีพจนานุกรมคอยช่วย
- คำถาม — แต่ยังทรงนิพนธ์หนังสือหลายเล่มเพคะ
- นั่นด้วยความลำบากยากเย็น เคยจะให้คนปรับลีลาการเขียน แต่ไม่มีใครยอมก็เลยต้องเป็นแบบเด็กเขียนเพราะเขียนแบบอื่นไม่เป็น หนังสือที่อ่านส่วนมากจะเป็นภาษาฝรั่งเศส แต่ก็ไม่ได้ทั้งภาษาอังกฤษยังอ่านอยู่เรื่อย ๆ สมัยที่สอนที่ธรรมศาสตร์อย่างจริงจังจึงมีวิธีการสอนใหม่ ๆ ออกมามากก็ต้องอ่าน ไม่เคยเรียนภาษาศาสตร์ก็ต้องอ่านมากพอสมควร นอกจากนั้นยังต้องหาความรู้ทางไวยากรณ์อีกทำให้เกือบจะไม่ได้อ่านนวนิยายอะไรใหม่ ๆ เลย อ่านแต่หนังสือการสอนทางนี้หมด ขณะนี้หันมาสนใจภาษาไทย ไปเที่ยวเมืองจีนยูนนาน ฟังภาษาของไทยลือแล้วรู้สึกใกล้เคียงกับภาษาเหนือ ภาษาไทยที่เขียนเป็นประเภทหนังสือชีวประวัติ หรือมีจะนั้นก็หนังสือท่องเที่ยว ฉันทันเป็นคนไม่มีมโนภาพวาดภาพก็ไม่มี เขียนนวนิยายก็ไม่ได้ จึงต้องเขียนแต่เรื่องที่เป็นจริง
- คำถาม — ทรงใช้เวลามากหรือไม่เพคะในการนิพนธ์เรื่องแต่ละเรื่อง
- มาก แต่ละเรื่องใช้เวลาเตรียมนาน ส่วนมากก็ต้องสัมภาษณ์
- คำถาม — ทรงตั้งชื่อหนังสือเองหรือไม่เพคะ
- ตั้งเอง โดยมากนึกคิดอย่างนี้ไม่ออก แต่ถ้าคิดออกก็ออกมาเองทันที ฉันทันมีมโนภาพในเรื่องเดียวคือ การตั้งชื่อหนังสือ
- คำถาม — ตอนนั้นกำลังทรงหนังสืออะไรอยู่หรือเปล่าเพคะ
- กำลังทำ บ๊ี้หน้าจะมีหนังสือเรื่องพระเจ้าอยู่หัว แต่จะต้องทำเล่มบาง ๆ เป็นแบบวารสารมากกว่า รูปที่ยังไม่มีคนเห็นก็หายาก ฉันทันคิดว่าจะใช้รูปจากอัลบั้มของฉันทันหรือที่ถ่ายเอง คุณภาพอาจไม่ค่อยดีนัก ฉันทันจะใช้รูปพระเจ้าอยู่หัวตั้งแต่อายุ 1 เดือน ถึง 20 พรรษา แต่จะทำรัชกาลที่ 8 ด้วย เพราะว่าเมื่อเล็ก ๆ ทรงเป็นเหมือนแฝดกัน ไม่ทำรัชกาลที่ 9 พระองค์เดียว ข้อมูลบางอย่างก็ต้องไปสัมภาษณ์พระเจ้าอยู่หัว เพราะท่านทรงมีความจำดีมาก
- คำถาม — ทรงแบ่งเวลาอย่างไรเพคะ เพราะทรงมีภารกิจหลายอย่างทั้งงานสอน งานตามเสด็จสมเด็จพระศรีฯ
- แบ่งไม่ได้ แบ่งลำบากมาก ตอนที่สอนอยู่สองแห่ง คือ ธรรมศาสตร์ และ เกษตร ต้องเตรียมมาก ถึงเวลาให้การบ้านก็ต้องตรวจ เวลาออกข้อสอบหรือตัดเกรดก็ต้องเข้าประชุมกัน นอกจากนี้ บางทีฉันทันจะไปเยี่ยมราษฎรตามต่างจังหวัดกับแม่ ตอนที่หลังมีงานมากขึ้น เพราะสมาคมสตรีอุดมศึกษาให้ช่วยนำเกมช่วยการอ่านไปเผยแพร่ตามโรงเรียนในต่างจังหวัดก่อนแม่ไปเยี่ยมราษฎรในตอนบ่าย ฉันทันก็ไปท้องถิ่นนั้นล่วงหน้าตั้งแต่เช้า อบรมครูก่อนประมาณ 2 ชั่วโมง แล้วจึงเล่นกับเด็กอีก 1 ชั่วโมง อันที่จริงเกมเหล่านี้เขาก็ทำเป็นแล้วแต่ไปคุย ไปตามทุกซอกซอกเขา ทำให้เขาสบายใจว่ามีผู้มาให้ความสนใจ

เรื่องการสอนนี้ฉันชอบมานานแล้ว คนที่เป็นลูกศิษย์ฉันอยู่นาน คือพระเจ้าอยู่หัว บางทีมา นั่งเกาะอยู่ข้างหลัง ชะโงกดูว่าทำอะไรและซักถาม จึงทรงรู้เรื่องต่าง ๆ มากกว่าคนอื่น ๆ และทรงมีความจำดีมาก ทรงเป็นนักเรียนที่ดีมาก คือ สนใจ คนเป็นครูนี้ถ้าลูกศิษย์แสดงว่าสนใจเราก็งงอยากสอน

- คำถาม – ทรงสอนท่านผู้หญิงทัศนาวลัยในเรื่องภาษา หรือปลูกฝังความเป็นนักอักษรศาสตร์ให้บ้างไหมพะคะ
- ไม่เลย เขาชอบอ่านหนังสือเอง แต่ฉันได้สอนเขาอย่างหนึ่ง คือ วิธีการอ่าน เช่น ถ้าประโยคซับซ้อน มีหลาย ๆ clause ก็ต้องดูว่ามีกี่ clause แล้วมาวิเคราะห์หาประธาน ทากริยาและคำที่ไม่รู้จัก ก็จะทำให้เข้าใจประโยคต่าง ๆ ง่ายเข้า เพราะฉะนั้น ฉันจึงคิดว่าอย่างน้อยที่สุดต้องมีความรู้ทางไวยากรณ์ การอ่านหนังสือมาก ๆ จะช่วยเรื่องภาษา ถ้าไม่อ่านหนังสือภาษาก็จะไม่ดีขึ้น

การสัมภาษณ์ในวันนั้นสิ้นสุดลงเมื่อเวลาประมาณ 16.40 น. พวกเรารู้สึกปลื้มปริ่มที่ทรงตอบคำถามของเราโดยละเอียด และพระองค์ท่านยังได้ทรงเล่าเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอีกด้วย หลังจากจบการสัมภาษณ์ทรงอนุญาตให้เราถ่ายรูปร่วมกับพระองค์ท่าน บรรณาธิการและกองบรรณาธิการรู้สึกซาบซึ้งในพระกรุณาธิคุณเป็นอย่างยิ่ง และคิดว่าพระดำริของพระองค์ท่านเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ จะเป็นประโยชน์หรือให้ข้อคิดกับอาจารย์ที่สอนภาษาไม่มากก็น้อย

วัลยาพร นาวิการ

ผู้ถอดเทป

บังอร สว่างวโรรส

วัลยาพร นาวิการ

ปรางทิพย์ นพรมภา

ผู้เรียบเรียง